

Laevapere liikmete tööajaga seotud erisused

Veigo Tumaševski, Põhja inspektsiooni mereteenistuse tööinspektor

Laevapere liikmete töösuhteid reguleerib mereteenistuse seadus (edaspidi MTS). Laevapere liige on isik, kes on tööle võetud töökohustuste täitmiseks laeval, et laeva käigus hoida või teenindada laeva ja/või reisijaid.

Järelevalve käigus tulevad ilmsiks tihti alljärgnevad rikkumised:

- ei ole tagatud töö- ja puhkeaja korralduse nõuete järgimine laeval;
- rikutakse töö- ja puhkeaja nõudeid;
- ei peeta laevapere liikme töö- ja puhkeaja arvestust.

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (edaspidi ILO) meretöö konventsioon annab liikmesriigile võimaluse sätestada, kas **maksimaalse tööaja** aluseks võtva regulatsiooni või **minimaalse puhkeaja** normist lähtuva regulatsiooni. Kehitiv mereteenistuse seadus sätestab maksimaalse tööaja aluseks võtva regulatsiooni. (*Lähitulevikus asendub eelnõu kehtiva õiguse maksimaalse tööaja aluseks võtva regulatsiooni minimaalse puhkeaja normist lähtuva regulatsiooniga.*)

Laevapere liikme tööajast lähemalt

Laevapere liikme, nagu ka teiste täistööajaga töötavate töötajate puhul, eeldatakse, et tööd tehakse 40 tundi seitsmepäevase ajavahemiku jooksul ning 8 tundi päevas. Mereteenistuse seaduse § 43 alusel on lubatud laevapere liikmetele kohaldada summeeritud

Foto: SXC/Miguel Saavedra

tööaja arvestust kuni kuuekuulise ajavahemiku ulatuses. (*Summeeritud tööaega rakendatakse juhul, kui töötaja tööaeg jaguneb töösuhte iseloomust või töökorralduse eripärast tulenevalt arvestusperioodi jooksul ebavõrdseks.*)

MTS § 44 lg 1 sätestab, et tööaja summeeritud arvestuse kohaldamisel ei või laevapere liikme tööaeg ületada 12 tundi mis tahes 24-tunnise ajavahemiku jooksul ja 60 tundi mis tahes seitsmepäevase ajavahemiku jooksul. Järgida tuleb ka § 44 lõikes 3, § 45 lõikes 2 ja § 48 lõikes 1 sätestatud piiranguid.

Tööandja tegevuskoha tööinspektori nõusolekul on laevapere liikme suhtes erandina lubatud rakendada pikema töötundide arvuga tööpäeva. Laevapere liikmel on lubatud teha ületunnitööd kuni kuus tundi mis tahes 24-tunnise ajavahemiku jooksul. Seejuures tuleb

arvestada sellega, et **tööaeg koos ületunnitööga ei või ületada 14 tundi mis tahes 24-tunnise ajavahemiku jooksul ning 72 tundi mis tahes seitsmepäevase ajavahemiku jooksul**. Töötajale tuleb tagada MTS § 44 lõikes 3 ja § 45 lõikes 2 sätestatud puhkeaeg.

Tihti peale arvatakse, et 24 tunni arvestusperiood algab 00:00-st ja lõpeb 24:00-ga või 7-päevane periood algab esmaspäeval ja lõpeb pühapäevaga. Seaduses on aga oluline sõnapaar „**mis tahes**“, mis tähendab, et kui laevapere liikme pikim tööaja periood algab kell 04:00, siis tööaja lugemine ei hakka mitte kella 00:00-st, vaid 04:00-st kuni järgmise päeva 04:00-ni. Sama põhimõtte kehtib ka seitsmepäevase ajavahemiku kohta.

Mereteenistuse seaduse § 44 lg 2 sätestab, et **lähisõitu sooritaval laeval, mille laevapere liikmete töötükli pikkus ei ületa kahte nädalat, ei või tööaeg ületada 14 tundi mis tahes 24-tunnise ajavahemiku jooksul ning 72 tundi mis tahes seitsmepäevase ajavahemiku jooksul**. Ületunnitöö tegemine on keelatud. Antud juhul tuleb tähele panna, et ette on antud maksimaalne töötundide arv ning nende ületamine on keelatud.

Mõned näited töö- ja puhkeaja nõuete järgimisel esinenud rikkumiste kohta

Järelevalvet läbi viies esineb olukordi, kus laevapere liikme tööajaks on 24-tunnise ajavahemiku jooksul märgitud 10,5 tundi. Kui aga töötükk kestab seitse või rohkem päeva, siis teeb see seitsmepäevase ajavahemiku jooksul kokku 73,5 tundi, mis ületab seadusega lubatud.

Samuti on olnud juhuseid, kus töö- ja puhkeaja korraldusel (nt vahigraafikute koostamisel) on juba ette planeeritud mereteenistuse seadusega kehtestatud tööaja piirnormide ületamine.

MTS § 44 lg 3 sätestab laevapere liikme puhkeajaga seonduva ja MTS § 45 lg 2 sätestab vahiteenistuses osalevate laevapere liikmete vahetide vahelise puhkeajaga seonduva. Mõlemate paragrahvide lõiked märgivad, et **puhkeajaga ei või jagada mis tahes 24-tunnise ajavahemiku jooksul rohkem kui kaheks osaks, millest üks peab olema vähemalt kuue tunni pikkune, ning kahe järjestikuse puhkeaja vaheline aeg ei või ületada 14 tundi**.

Järelevalvet tehes on tulnud ette olukordi, kus laevapere liikme puhkeaeg on jagatud isegi 4–5 osaks.

Eelpool mainitud töö- ja puhkeaja nõuete järgimisel on kaks erandit:

MTS § 49 lg 1 — Kapten võib nõuda laevapere liikmelt töö tegemist, kui see on seotud laeva, selle pardal olevate isikute või lasti ohutuse tagamisega või eesmärgiga abistada merehädas olevaid isikuid või laevu. Töö tegemist võib nõuda seni, kuni on taastunud normaalne olukord.

(See säte on mõeldud juhtudeks, kus reisijate, lasti ja laeva huvides tuleb teha tööd sõltumata ettenähtud puhkeaja piirangutest. Esmatähtis on sel puhul laeva ja selles viibivate isikute ohutuse tagamine ja päästetoimingud.)

Sama paragrahvi lõige kolm sätestab ka, et pärast nimetatud tööde lõpetamist peab kapten laevapere liikmele, kes oli tööl graafikujärgselt ettenähtud puhkeajal, võimaldama sama pikkusega lisapuhkeaja.

Kuigi **MTS § 12 lg 1 punktis 2** on märgitud laevapere liikme kohustus osaleda pääste- ja tuletõrjeharjutustes, tuleb võimaluse korral korraldada neid viisil, mis võimalikult vähe segaks laevapere liikme puhkeaja kasutamist.

Töö- ja puhkeaja arvestuse pidamise eest vastutab kapten

MTS § 51 sätestab, et laevapere liikme töö- ja puhkeaja üle peab arvestust laeva kapten. Laevapere liikmel on

õigus saada arvestuse koopia.

Kaptenil on kohustus hoida laevapere liikme kohta koostatud töö- ja puhkeaja arvestusi kergesti kättesaadavas kohas ning tagada nende säilimine laevas vähemalt ühe aasta jooksul nende koostamisest arvates.

Laevapere liikme töö- ja puhkeaja arvestuse pidamise vormi leiab sotsiaalministri 15. märtsi 2002. a määruse nr 51 "Laevapere liikme töö- ja puhkeaja arvestuse pidamise kord" lisast.

Kokkuvõtteks

Laevapere liikmete töö- ja puhkeaja piirangute järgimine on ülimalt oluline, kuna üleväsimus on põhjustanud ja võib ka tulevikus põhjustada katastroofilisi õnnetusi.